

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/1999 vp

Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 17 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 1999 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 17 §:n muuttamisesta (HE 64/1999 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 6 §:n muuttamisesta (LA 50/1999 vp — ed. Eero Lämsä /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä toukokuuta 1999, — toivomusaloitteen maatalouslomituksen kehittäminen (TA 439/1999 vp — ed. Jari Leppä /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 2 päivänä kesäkuuta 1999, — toivomusaloitteen maatalouden lomitusjärjestelmien turvaaminen (TA 457/1999 vp — ed. Tero Mölsä /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 2 päivänä kesäkuuta 1999 ja

— toivomusaloitteen maatalouslomituspalvelujen kehittäminen (TA 529/1999 vp — ed. Matti Väistö /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 2 päivänä kesäkuuta 1999.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Riitta Kuusisto, sosiaali- ja terveysministeriö
- lomituspäällikkö Martti Siipola, Maatalousyrittäjien Eläkelaitos
- työmarkkinalakimies Varpu Kulo, Kunnallinen Työmarkkinalaitos
- toimistopäällikkö Kirsti Taattola, Kuopion aluetyöterveyslaitos
- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja Metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK
- puheenjohtaja Raimo Kivineva, Maatalouslommittajat ry edustaen myös Kunnallisvirkamiesliittoa
- emäntä Raili Myllylä.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan kustannusten hillitsemiseksi muutettavaksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulakia siten, että samassa maatalousyrittäjätyöskentelevien yrittäjien samanaikaisesti

pidettävien vuosilomapäivien määrä lisääntyy nykyisestä 11 päivästä 16 päivään.

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 50/1999 vp ehdotetaan maatalousyrittäjän kalenterivuositaisen loma-ajan pidentämistä 23 päiväksi 1.1.2000 lukien.

Toivomusaloite

Toivomusaloitteessa TA 439/1999 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vuosilomaan oikeutettujen päätoimisten karjalaisyrittäjien määrän vähentymisestä aiheutuva kustannusäästö käytetään maatalouslomitustoiminnan kehittämiseen ja vuosilomapäivien lisäämiseen 25 päivään sekä lomitustyöpaikkojen turvaamiseen.

Toivomusaloitteessa TA 457/1999 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, ettei lomitukseen osoitettuja määrärahoja enää leikattaisi, vaan lomaan oikeutettujen vähenevä määrä voisi saada tasavertaisemmat lomaoikeudet muiden ammattialojen kanssa.

Toivomusaloitteessa TA 529/1999 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin maatalaisyrittäjien lomituspalvelujen kehittämiseksi lisäämällä vuosilomaoikeutta kahdella päivällä ja varmistamalla kaikilta osin lomituspalvelujen riittävän rahoituksen toimivuuden.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan lomitusten kustannuksiin merkittävästi vaikuttavat sairauspäivät ja tapaturmat ovat lisääntyneet. Kustannusten hillitsemiseksi olisi tarpeellista ja tarkoituksenmukaista pysäyttää tämä kehitys ja kääntää sairaus- ja tapaturmapäivien lukumäärä laskuun. Tästä syystä valiokunta pitää tärkeänä asiaa koskevaa tutkimustoimintaa ja tehokasta ja monipuolista tapaturmien torjuntaa ja hyviä työkäytäntöjä koskevaa tiedotustoimintaa.

Arvion mukaan hallituksen esityksen toteuttaminen merkitsee päätoimisten maatalouslomitajien määrän lisääntymistä ja antaa näin mahdollisuuksia ammattitaitoisien kokoaikaisiin työsuhteisiin perustuvan lomituspalvelujärjestelmän vahvistamiseen. Tärkeää onkin, että lomitajien ammattitaitoa jatkuvasti kehitetään ja ylläpidetään, jotta järjestelmä toimii mahdollisimman tehokkaasti ja jotta maatalaisyrittäjä voi luottaa lomansa aikana tilansa asianmukai-

seen hoitoon. Koulutuksella voidaan myös vähentää edellä mainittua tapaturma-alttiutta.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös niihin mahdollisuuksiin, joita lomituksen järjestely antaa, jotta järjestelmä toimii niin maatalaisyrittäjien kuin lomittajienkin kannalta tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lomituksen järjestelyissä on eräitä epäkohtia muun muassa matkakustannusten korvausten suhteen. Myöskään puolisoiden samanaikaisen loman määrän lisääminen laajasti ei ole tarkoituksenmukaista. Uudistusta on seurattava ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Hallituksen esitys on siten lakialoitteen LA 50/1999 vp ja tässä yhteydessä käsittelyyn otettujen toivomusaloitteiden vastainen, että valiokunta ehdottaa nämä eduskunta-aloitteet hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että lakialoitteeseen LA 50/1999 vp sisältyvä lakiehdotus hylätään ja

että toivomusaloitteet TA 439/1999 vp, TA 457/1999 vp ja TA 529/1999 vp hylätään.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
vpj. Timo Ihamäki /kok
jäs. Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Saara Karhu /sd
Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk
Valto Koski /sd

Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löf /r
Juha Rehula /kesk
Päivi Räsänen /skl
Sari Sarkomaa /kok
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Raija Vahasalo /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

VASTALAUSE

Perustelut

Maatalouslomitustoimintaa on toteutettu vuodesta 1974 lähtien. Lomitusjärjestelmä on sosiaalietuus, joka mahdollistaa yhteisesti sovitulla tavalla maatalousyrittäjän vuosiloman ja sijaisapulomituksen. Hyvä ja toimiva lomitusjärjestelmä on omalta osaltaan takaamassa ja turvaamassa maatilojen jatkuvuutta ja tiloilla työskentelevien jaksamista työssään. Lomituspalvelutoiminta on koko 1990-luvun ollut säästötoimenpiteiden kohteena siten, että sen yhteiskunnalle aiheutuvista kustannuksista on säästetty kuluneen vuosikymmenen aikana lähes 40 prosenttia. Säästöt on aikaansaatu suoraan palvelun määrään ja etuuden käyttömahdollisuuksiin puuttuen.

HE 64/1999 vp on hallitusohjelmassa lausutun "Lomitusjärjestelmän nykyiset edut turvataan" vastainen. Esitys siitä, että samassa maatalousyrityksessä työskentelevien yrittäjien samanaikaisesti pidettävien vuosilomapäivien määrää lisätään nykyisestä 11 päivästä 16 päivään, on heikennys nykyiseen tilanteeseen. Jo voimassa olevan järjestelyn aikana ollaan tilanteessa, missä ainoana ammattiryhmänä maatalousyrityksessä työskentelevät määrätään pitämään vuosilomansa yhtäaikaaisesti, varsinkin kun useassa tapauksessa tilalla työskentelevien yhtäaikainen poissaolo tilalta ei ole tilan toiminnan kannalta edes mahdollista, tilanne on kohutuuton. Myös lomittajan vastuu tilanteissa, missä hän yksin vastaa tilan toiminnasta, kasvaa.

Esityksessä todetaan niinikään, että valtion korvattavien kustannusten nousun hillitsemiseksi on tarpeen vähentää lomitettavien päivien määrää. Suuruusluokaltaan on kyse 15 miljonnasta markasta. Hallituksen antamien lupauksen vastaisesti esitys on säästölaki, joka heikentää yhden väestöryhmän sosiaaliturvaa. Voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena lomituspalveluja tarvitsevien määrä on vähenemässä ra-

justi, millä on oma vaikutuksensa palvelun ylläpitoon käytettäviin taloudellisiin resursseihin.

Maatalousyrityksen tulevaisuuden pitkäjänteinen kehittäminen edellyttää suunnitelmallisuutta. Tämä esitys heikentää osaltaan maatalousyrittäjien tulevaisuudenuskoa, ollen yksi viesti valtiovallan aliarvostuksesta yhtä peruselinkeinoamme kohtaan. Lyhytjänteisyys on viime vuosien aikana näkynyt myös siinä, ettei valtion varsinaisiin talousarvioihin ole varattu riittävästi varoja voimassa olevien lakien edellyttämän järjestelmän ylläpitoon. Tilannetta on jouduttu paikkaamaan lisätalousarvioiden kautta.

Riittäväillä palveluilla voitaisiin myös osaltaan ehkäistä sairaus- ja tapaturmatilastoista ilmenevää kustannusten nousua. Valiokunta kyllä toteaa mietinnössään, että olisi tarpeellista ja tarkoituksenmukaista pysäyttää tämä kehitys. Lääkkeeksi tarjotaan asiaa koskevaa tutkimustoimintaa ja tehokasta ja monipuolista tapaturmien torjuntaa ja hyviä työkäytäntöjä koskevaa tiedotustoimintaa. Tämä lakiesitys tullessaan päätökseksi vaikuttaa nykytilannetta edelleen heikentävästi. Työssä jaksaminen ja työuupumus, joiden seurauksena myös tapaturmariskit ja sairastavuus lisääntyvät, eivät ainakaan vähene.

Asiantuntijakuulemisten yhteydessä ja valiokunnan mietinnössäkkin mainitulla tavalla voidaan pitää kannatettavana ja oikeankin suuntaisena sitä, että esitys lisää päätoimisten lomittajien määrää. Esityksellä on kuitenkin päinvastainen vaikutuksensa koko lomitustoiminnan työllistäjänä, mitä ei nykyisessä työllisyystilanteessa voi pitää hyväksyttävänä.

Lomituspalvelujen jatkuvuus edellyttää riittävä määrää ammattitaitoista, osaavaa ja työskentelyolosuhteista johtuen vastuullista lomittajakuntaa. Tämän takaamiseksi itse lomitusjärjestelmää tulee kehittää maatalousyrittäjienkin kannalta myönteisesti. Tämä turvaisi myös lomittajien jaksamisen ja koko järjestelmän toimivuuden edellyttämän lomittajien pysyvyyden.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1999

Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk
Juha Rehula /kesk

Jaana Ylä-Mononen /kesk
Päivi Räsänen /skl